

Úvodem

Sociologický časopis se opět soustředěně vrací k tematice sociální politiky, které již bylo věnováno číslo 5/1991. Tehdy jsme vyzvali k většímu angažmá sociologie do této oblasti. Věcnou debatu o sociální politice však stále postrádáme. Ekonomická reforma je fakticky zaváděna bez explicitní koncepce vystihující vztah ekonomické a sociální sféry a jeho hlavních poloh. Stále existuje překvapivý nepoměr mezi pozorností věnovanou uvedené oblasti nejen v sousedních zemích, které se potýkají s velkými sociálními problémy (jako je Polsko či Maďarsko), ale i ve standardních zemích Západu, včetně liberálních (jako je Velká Británie či USA). Proto se také obracíme k zahraničním autorům, kteří se již léta v teorii sociální politiky obratně pohybují.

Zsuzsa Ferge, někdejší odvážná kritička reálného socialismu a pozdější jemná propagátorka "třetí cesty", nijak neskrývá své zklamání z obětí, které musí transformující se společnosti přinést na oltář trhu. Poukazuje na nebezpečí plynoucí z přerušené kontinuity a úplného rozbití systému sociálních jistot a vidí naději v tom, že emancipovaní občané si vynutí více participativní sociální politiku vlády.

Georg Vobruba ve svém staccatovém příspěvku otevírá mezinárodní dimenze problému. Sociální politika je nutná jakožto nárazník, který umožňuje lidem čekat na úspěchy fungující ekonomiky. Protože možnosti států střední a východní Evropy jsou omezené, musí jim pomoci Západ, a to ve svém vlastním zájmu.

Jiří Večerník se pokouší ukázat genetické rysy naší dnešní sociální politiky, její různé roviny a dimenze a také naléhavé volby, jež se otevírají. Kapitalismus není jeden, ale je to mechanismus nabývající rozmanitých podob. Příspěvek je v určitém kontrastu k tomu, co píše Zsuzsa Ferge: upozorňuje na nebezpečí, jež by přineslo přijetí rozsáhlých občanských práv v materiálně vyrabovaném hospodářství a eticky vyprázdněné společnosti. Sociální kompromis musí mít zřetelné ekonomické parametry a jasný časový horizont.

Zdeněk Konopásek interpreтуje odlišné režimy sociálního zabezpečení jakožto "texty" vypovídající o chaotické postmoderní době. Ukazuje léčky jak "statusu zaměstnance", který je vzrůstající měrou nestálý a měnlivý, tak "statusu občana", který je zase příliš rigidní. Plíživý nástup postmoderní situace, říká autor, ohrožuje cestu k univerzalitě našich společenských institucí.

V rubrice "Ze sociologických výzkumů" uvádíme příspěvek Pavla Machonina, v němž autor využívá dat výzkumu sociální transformace z roku 1991 k předložení vícedimenzionálního obrazu chudoby a ohrožení chudobou. Jestliže státní politika musí aplikovat pouze jednoduchá kritéria, sociologie by měla umět uplatnit detailnější typologie. Závěr o tom, že z demografického a pracovního profesního hlediska jsou chudé a chudobou ohrožené rodiny součástí výhledově důležitých sociálních uskupení, je varovný. Jana Vítečková uvádí některé výsledky

výzkumu podnikatelů nulté generace, který si mj. vyžádal modifikaci metody časových snímků.

O rostoucím zájmu orientovaném na problémy sociální politiky svědčí vznikající projekty a uskutečněné konference, o nichž informujeme v rubrice zpráv. Je příznačné, že jde zpravidla o akce inspirované zahraničními nebo nadnárodními institucemi (Institute for East-West Security Studies, Oxfordská a Středoevropská univerzita, Maďarské kulturní středisko). Také založení Nadace START pro sociální transformaci mělo svůj zdroj mimo naši republiku.

Můžeme se uspokojit tím, že někdo jiný se zajímá o naše problémy? Nebo tím, že tyto problémy zatím, bohudík, nejsou tak velké jako jinde? Nebo tím, že již existuje jedno specializované pracoviště, jehož aktivita se nadějně rozbíhá? Důvodů ke spokojenosti není asi mnoho, nicméně badatelský zájem byl v tomto směru nastartován. O tom by mělo svědčit i toto číslo.

Jiří Večerník